

Globālās izglītības mācību materiāli – no sākumskolas līdz vidusskolai

IK IZGLĪTĪBAS ATTĪSTĪBAS CENTRS

Skolas gads paskrien nemanot, arī Izglītības attīstības centra (IAC) aktīvistiem sadarbībā ar 21 Latvijas skolu projektā „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos”. Šajā gadā esam satikušies, iepazīnuši, mācījušies viens otru un mācījušies viens no otra globālās izglītības (GI) laukā, lai saprastu, kā globālo un mūsdienu pasaulē aktuālo jautājumu tematiku ienest ikvienā klasē un skolā Latvijā. Arī jums vēl šajā mācību gadā ir iespēja izmēģināt projektā izstrādātos materiālus un iepazīties ar mūsu pieredzi – dalāties!

GI aktualitāte

Kā paplašināt ikviena skolēna, skolotāja, sabiedrības pārstāvja vērtību skalu, informētības un domāšanas lauku globālās atbildības virzienā un kā nevērtēt pasauli, cilvēkus un notikumus tikai no baltādānā vidusmēra eiropieša skatu punkta? Programmētāji jau sen ir izdomājuši un veido fleksibla (*responsive* – angļu val.) dizaina mājaslapas,

kas piemērojas lapas atvērēja monitora ekrānam, – vai šo fleksibilitāti ir iespējams pārnest arī mācību un audzināšanas plaknē? Kā vienu no būtiskām šī gadsimta, kad ikdienā vairs neiztiekam bez saskarsmes ar globālo pasauli, prasmēm politologs Ivars Ijabs min nepieciešamību attīstīt un audzināt jauniešos empātiju kā emocionālās inteliģences pamatu.

Savukārt nesen IAC organizētā GI semināra dalībnieki izglītības jomas speciālisti GI raksturo šādi: „GI demonstrē veidus, kā tuvināt mācību priekšmetu saturu reālajai pasaulei”, „atvērts un zinošs skolēns globālajā pasaulē ir garants labākai nākotnei”, „no tā, kādu pasauli mēs palīdzēsim bērniem ieraudzīt šodien, atkarīgs, kādā pasaulē viņi dzīvos rīt, parīt un tālākā nākotnē”.

GI aktivitātes visā Latvijā

Projektā „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos” iesaistītā 21 Latvijas skola – **Annas Brigaderes pamatskola, Babītes vidusskola, Baltinavas vidusskola, Balvu Valsts ģimnāzija, Bro-**

cēnu vidusskola, Daugavpils 10. vidusskola, Draudzīgā aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzija, Jaungres vidusskola, Jēkabpils Vakara vidusskola, Kuldīgas Centra vidusskola, Liepājas Raiņa 6. vidusskola, Līvānu 1. vidusskola, Lubānas vidusskola, Madonas pilsētas 1. vidusskola, Olaines 2. vidusskola, Rīgas Zolitūdes ģimnāzija, Smiltenes ģimnāzija, Špoģu vidusskola, Tukuma 2. vidusskola, Varakļānu vidusskola, Ventspils 4. vidusskola – jau aptuveni pusgadu GI saturu un vērtības iedzīvina skolā: kopumā novadītas vairāk nekā 300 stundu, ietverot jautājumus par sociālo un ekoloģisko atbildību, globalizāciju, cilvēku un notikumu mijiedarbību, stereotipiem, izglītības pieejamību un nabadzību, cilvēkdrošību, sociālo taisnīgumu un citām globālām tēmām visās vecuma grupās. Skolu komandu pārstāvi ne tikai spējuši ieinteresēt savus skolēnus un kolēģus, darījuši mācības aizraujošas un aktuālas, bet aicinājuši aizdomāties un diskutēt par globālajiem jautājumiem arī citu skolu skolotājus, metodisko apvienību vadītājus un vecākus.

GI programmas un mācību materiāli

Projekta „Globālā dimensija sociālo zinātņu mācību priekšmetos” laikā ir izveidotas trīs GI programmas: skolēniem, skolotājiem un sabiedrības pārstāvjiem. Programmu mērķis ir paugstināt sabiedrības kompetenci GI, palielinot izpratni par attīstības jautājumiem Latvijā un pasaulē. Programmas projekta dalībnieku komandas un sabiedrības pārstāvi apguva semināros, kur iepazīs gan ar GI saturu, gan daudzveidīgu GI metodiku, saņēma aktivitāšu aprakstus darbam klasē ar dažādu vecumu skolēniem un resursu sarakstu dziļākai tēmas apguvei. Dalībnieki paplašināja izpratni par GI aktivitāšu īstenošanas iespējām arī ārpus skolas, iesaistot plašāku sabiedrību un stiprinot skolu un vietējo kopienu sadarbību.

Galvenie satura jautājumi programmās ir GI un tās saturiskās jomas un vieta mācību procesā; globālo zināšanu nozīme mūsdienu skolā; sociālā un ekoloģiskā atbildība, ilgtspējīga attīstība; globalizācija, Latvijas iespējas un izaicinājumi globālajos procesos; izglītības pieejamība pasaulē un

Latvijā; cilvēku un notikumu mijiedarbība globālajos procesos, drošības un taisnīguma jautājumi GI, stereotipi jeb kā mēs viens otru redzam; mediju loma globālajā pasaulē; pārtikas drošība, pārtikas krīze; sociālais taisnīgums: naudas loma; identitāte un kultūru daudzveidība pasaulē, attīstības sadarbības jomas vēsture; mācību video izmantošanas metodika.

Programmas veidotas tā, lai sniegtu zināšanas par aktuāliem GI satura jautājumiem, par citur notiekošo un notikumu savstarpējo saistību. Tāpēc mācību materiālos, darba lapās ir izmantoti statistikas dati, jēdzienu skaidrojumi un cita faktos balstīta informācija. GI ir emocionāla un empātiju attīstoša, tā māca izjust citus cilvēkus un saprast, ka citu cilvēku dzīvē ir tāda pati vērtība kā mūsējai. Tāpēc mācību materiālos ir iekļauti arī stāsti par cilvēku ikdienas dzīvi, sapņiem un vērtībām. Šāda pieeja veicina jauniešu globālās kompetences attīstīšanu un palīdz veidot apziņu, ka katram cilvēkam ir morāli pienākumi un atbildība pret citiem.

Izveidotās programmas un mācību materiāli pašlaik tiek testēti un aprobēti visās projekta skolās. Aprobācijas gaitā dalībnieki atzinīgi novērtējuši mācību materiālus un interaktīvo metodiku. Skolas par īpaši noderīgiem atzinušas lietošanai gatavas un ērti lietojamas darba un izdrukas lapas, metodikas aprakstus un prezentācijas.

Aprobācijas gaita parādīja, ka ar mācību materiāliem ir ērti strādāt ar dažādu vecumu skolēniem – no sākumskolas līdz vidusskolai, tos var izmantot dažādos mācību priekšmetos, klases stundās un ārpus skolas pasākumos. Programmu tēmas rosinājušas vairākas skolas organizēt projektu nedēļas un īstenot daudzveidīgus pasākumus ar vietējo kopienu pārstāvjiem.

Plašāku ieskatu projekta aktivitātēs, programmas testēšanas norisē var gūt projekta mājaslapā www.globalizglitiba.lv. Mājaslapas sadaļā „Idejas skolu aktivitātēm” rodama idejas darbam klasē ar globālās jomas jautājumiem.

Lai veiksmīgs mācību gada noslēdzošais posms!

Noderīgi: ieskats dažās globālās izglītības nodarbībās

Nodarbība „Kāpēc bērni neiet skolā”

1. Iepazīsties ar faktiem par bērniem, kuri neapmeklē skolu. Atbildi uz jautājumiem!

Fakti par bērniem, kuri neapmeklē skolu

- Pašlaik vairāk bērnu nekā jebkad agrāk apmeklē pamatskolu.
- 2000. gadā ANO apņēmās panākt, ka līdz 2015. gadam visi bērni skolas vecumā apmeklēs skolu.
- No 2000. līdz 2008. gadam to bērnu skaits, kuri neapmeklē skolu, samazinājās no 102 miljoniem līdz 60 miljoniem. Bet 2008. gadā progress apstājās.
- Pašlaik 57 miljoni skolas vecuma bērnu neapmeklē skolu. No tiem 49 % nekad nav apmeklējuši skolu, 23 % ir pārtraukuši apmeklēt skolu, 28 % domā, ka skolu sāks apmeklēt vēlāk.
- Pasaulē desmitā daļa skolas vecuma bērnu neapmeklē skolu.
- Puse (30 miljonu) no bērniem, kas neapmeklē skolu, dzīvo Subsahāras Āfrikā.

AVOTS: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/reaching-oosc.aspx>

- Cik bērnu pasaulē pašlaik neapmeklē skolu?
 - Kāpēc daudziem bērniem izglītība nav pieejama?
2. Noskatieties UNESCO Statistikas institūta video „57 million children out of school” (pieejams <http://www.youtube.com/watch?v=Ft5sDJG054w>). Pēc video noskatīšanās atbildi uz jautājumiem!
- Kuri bērni neapmeklē skolu?
 - Kāpēc skolas apmeklēšana daudziem bērniem ir sarežģīta?

• Kas, tavuprāt, būtu darāms starptautiskām organizācijām, lai vairāk bērnu iegūtu pamatizglītību?

3. Izvērtē, kuri ir galvenie skolas neapmeklēšanas iemesli pasaulē un Latvijā!

Atzīmē tabulā galvenos iemeslus, kāpēc bērni neapmeklē skolu pasaulē un Latvijā! Kuri iemesli ir līdzīgi, kuri – atšķirīgi?

Kāpēc bērni neapmeklē skolu

	Iemesli	Pasaulē	Latvijā
A	Trūkst mācību līdzekļu		
B	Tradīcija, ka meitenēm nav jāmeklē		
C	Trūkst skolotāju		
D	Trūkst skolu, tās atrodas nepieejami tālu no dzīvesvietas		
E	Bērni tiek iesaistīti militāros konfliktos, kļūst par karavīriem		
F	Invaliditāte, saslimšana		
G	Meitenes agri tiek izdotas pie vīra		
H	Meitenes agri kļūst par mātēm		
I	Ir jāmeklē strādāt pilnu darba laiku, lai nodrošinātu iztiku		
J	Nabadzība		
K	Netiek līdzī mācībās		
L	Nepatik skola		
M	Atkarības problēmas		
N	Nesaskaņas ar klasesbiedriem, skolotājiem		
O	Draugi pamet skolu		

Nodarbība „Globalizācija”

1. Pabeidz teikumu „Mūsdienu pasaule ir...”!

2. Iepazīsties ar jēdziena „globalizācija” definīciju, pasvītro tajā svarīgākos vārdus!

Globalizācija – cilvēku, preču, pakalpojumu, tehnoloģiju un kapitāla kustības pieaugums pasaulē. Pasaules valstu un iedzīvotāju savstarpējās saistības un atkarības palielināšanās.

3. Izlasi bijušā ANO ģenerālsēkretāra Kofi Anana vārdus un paskaidro, kā tu tos saproti!

„Nezīt globalizācijas pastāvēšanu nozīmē apmēram to pašu, ko noliegt gravitācijas likumus.”

4. Iepazīsties ar tabulā minētajām negatīvajām un pozitīvajām globalizācijas izpausmēm! Ja nepieciešams, papildini tabulu! Raksturo katru no izpausmēm ar konkrētu piemēru!

Globalizācijas negatīvās izpausmes	Globalizācijas pozitīvās izpausmes
Cilvēkiem nav pieejamas vienlīdzīgas iespējas	Iespējas mācīties un strādāt ārzemēs
Terorisma un citu bīstamu parādību izplatība	Daudzveidīgas preces veikalos
Vides piesārņojums un klimata pārmaiņas	Kopējas valstu rūpes par drošību
...	...

5. Padomā, kāds priekšmets tuvajā apkārtne (skolā, mājās) varētu būt globalizācijas simbols! Pamato savu viedokli!

6. Padomā, kādas zināšanas, prasmes un personīgās īpašības ir vajadzīgas cilvēkam, lai veiksmīgi dzīvotu globālajā pasaulē!